

CHRONICON

SEU ANNALES

MONASTERII PETERSHUSANI

EX MS. COD. SÆC. XII EJUSDEM IMPERIALIS COENOBII NUNC (PRIMO EDITUM.

(Ussermann, *Germaniæ sacræ Prodromus*, tom. I, part. II.)

PRÆFATIO.

Hermani ex Augiensi codice desumpto Chronico aliud hic subjicimus eidem vicini monasterii, Petershausen, vulgo dicti, extra muros Constantienses ad Rhenum. Particulare id equidem est, locique illius originem ac priora fata potissimum sistit, ut tamen plura etiam contineat, unde patria mediæ ævi historia quantum ad nobiles Bodamici tractus familias, geographiam et Alemanniæ pagorum notitiam illustrari plurimum valeat. In quo etiam argumento versatur Codex Diplomaticus Alemanniæ et Burgundiæ Trans-Jurane intra fines diocesis Constantiensis, quem ceu prodromum historiæ ejusdem episcopatus prelo jamjam subjecit sodalis noster P. Trudpertus Neugart.

Dignum adeo censemus hoc Chronicon quod in publicam lucem protrahatur, cujus hactenus nonnisi excerpta quædam S. Gebhardum fundatorem concernentia in Manlii Chronico episcopatus Constantiensis apud Pistorium (*Scrip. Rer. Germ.* t. III, p. 685) prostant. Habetur in ms. codice membranaceo in fol., pluribus vero lituris hinc inde respersum, quod collectioni nostræ inserendum gratiose nobiscum communicavit dignissimus istius cœnobii abbas Josephus, cui proin grates hic publico nomine rependimus. Occurrunt quidem in eo levioris subin momenti narrationes, quæ sæculi quo scriptum est et scriptoris genium produnt, quarumve notitia haud interest publico. Quin vero illa omitti queant nil sane impedit, cum id unico agatur ut ne quid lateat quod patriæ historiæ quoquo modo inservire possit. Nobis certe, qui ab aliquot jam annis in adornanda Germania sacra communem conferimus operam, huncque in finem delitescencia hactenus monumenta undique conquirimus, visum satis haud est si illa dumtaxat in sacros usus nostros convertamus, nisi eadem aliis quoque sisteremus unde etiam profanæ historiæ lux quædam affundi queat.

262 Porro Chronici istius scriptor nomen suum nullibi, se tamen cœnobii illius monachum circa

A medium sæc. XII prodit. Sic l. IV, c. 42, circa an. 1126 aliquandiu in cella Wagenhausen demortuus est. Ibidem n. 3 Petershusii præsens erat, dum an. 1134 corpus S. Gebhardi levatum erat, cui etiam sanitatem suam in acceptis retulit. Demum n. 16 expeditionem Couradi regis in Saracenos an. 1147 motam describens, eos adhuc minime redisse testatur, qui ex suo loco illuc profecti sunt. Ex variis tamen circumstantiis suo loco notandis videbimus Chronicon hoc non ab uno tantum, sed a pluribus scriptoribus fuisse compilatum, uti jam alias de hujusmodi chronicis observavimus.

Primus vero horum annalium scriptor eos non ex aliorum dumtaxat relatione, unde plures plerumque fabulæ emergere solent, sed ex authenticis ut plurimum tabulis, chartis aliisque cœvis monasterii illius documentis conscripsit, uti ex aliorum scriptorum collatione liquet, qui inde etiam haud modicum quandoque lucem accipiunt. Ut autem, quod res est, dicamus, fidem Chronici nostri haud parum suspectam reddunt quæ initio ejus habentur de Brigantiorum comitum origine, nullo antiquorum scriptorum testimonio fulta, ac insuper in nonnullis historiæ illorum temporum rationi contraria. Quæ ipsa etiam causa est quod Wilh. Ern. Tenzelius in Vindiciis historicis pro Conringii censura in diploma cœnobii Lindaviensis, p. 270, postquam ex Manlio ea retulisset quæ infra in Chronico l. I, n. 2, 3 et 4, de hac genealogia leguntur, hæc demum subjunxit: « Totum locum recitare operæ pretium fuit, ut lector facilius de fabulosa comitum Brigantiorum origine ibi descripta judicare queat. » Cujus quidem rigidæ censuræ rationes sequentes allegat. 1. « Quis ferat fabulantem, Galliæ Togatæ Francorum imperatorum tempore peculiarem regem fuisse? » Atqui si de vera *Gallia Togata* seu *Italia* sermo sit, certe ex Hermani testimonio ad an. 888 multi ibidem reguli Carolo Crasso mortuo emergerunt; si vero *Gallia Togatæ* nomine **263** scriptori nostro *Gallia Belgica*

vel *Celtica* veniat, uti postea dicemus, Carolus Calvus ibi sub imperatoribus Francis Lothario I et Ludovico II regnum obtinebat. 2. Quærit « Quomodo ex aliis genuinis scriptoribus probari potest quemquam Francorum imperatorum filiam suam in matrimonium dedisse nobili cuidam ex Gallia Togata? » Pauca legerit Tenzelius; id enim quod ignoravit, non ex genuinis modo scriptoribus, sed et authenticis quoque instrumentis infra probabimus. 3. objicit: « Nonne ex tot chartis scriptoribusque constat Potamum tam præcedentium imperatorum Francorum quam Caroli Crassi tempore palatium regium fuisse? Quomodo igitur ab aliquo Francorum imperatorum donari potuit comiti Brigantino? » Hic ipse sibi respondeat Tenzelius (*l. c.*, p. 271) ita scribens: « Neque enim illis temporibus novum insolensque duxerunt imperatores, curtes quoque regales... comitibus bene meritis elargiri. » Si id igitur Caroli Crassi temporibus nec *novum* nec *insolens* erat, ergo jam antea factum fuerit necesse est, ut curtis regalis, qualis erat Potamum, non dico comiti bene merenti, sed proprio suo nepoti Udalrico in proprium concederet Ludovicus Germanicus, Caroli Crassi pater. Qua tamen donatione non obstante, Potamum eo modo curtis regia permanere potuit, ubi regio nomine jus diceretur, quo Lustenowa seu Lustinava pariter curtis regalis, de qua ita scribit Tenzelius (*l. c.*, p. 272): « Ut Arnolfus imperator curtem Lustenowa Udalrico comiti de Linzegewe (juxta chartam an. 891 apud Herrgott) in jus proprietatis dedit, ita non intercedo quominus comiti Brigantino curtem Lintowa vel Arnolfus vel alius donasse dicatur. Imo non repugnaverim si quis hunc Udalricum comitem velit esse eundem quem chronicon Petershusianum Brigantio aliisque locis remuneratum sistit (*l. 1, n. 3*), modo ea demantur quæ et fabulis propiora sunt, et notorie, ut Potamum, ad imperii fiscum diutius pertinere, vel aliis comitibus, ut Buchorn, inservierunt. » Demum ita concludit: « Saltem Chronicon istud Petershusianum recentioris commatis esse vel illud prodit, quod *ruinas habitationis antiquæ* 264 memorat, quam incoluerit Uzo pater Gebhardi fundatoris Petershusani (*l. 1, n. 5*). » Scripsit sane, ut vidimus, Chronici auctor duobus fere post Uzonem sæculis, ubi jam in rudera considerat vetus arx Brigantina, anno 948 ab Hermanno duce capta et destructa. Verum ex iisdem fontibus haurire potuit Gebhardi progeniem, unde et ejusdem gesta tam fideliter descripsit. Neque enim sincero alias scriptori omnis ideo fides deneganda est in illis quæ de temporibus a se remotioribus narrat, maxime si et

A aliorum testimonia ei suffragentur, etsi in nonnullis factorum circumstantiis aberret. Æquiores tamen se postea (p. 275) horum annalium judicem præbet Tenzelius, « quos licet, scribens, antea comitum (Brigantinorum) originem fabulis coinquinasse ostenderimus (asseruit, non probavit,) non improbamus tamen, quæ habent de parente Gebhardi fundatoris (Uzone seu Udalrico,) quippe ut cœnobii Petershusani initiis propiora, ita procul dubio studiosius sinceriusque adservata. Novimusque ex ipsis Brigantinorum assertis... eos a Gebhardi II Constantiensium episcopi genitore, ex præclarissimo Alemannorum genere procreato, tanquam radice totam comitum suorum progeniem derivare. » Quod si largiente Tenzelio ea in his annalibus sinceriora sunt quæ propius tempora S. Gebhardi respiciunt, ergo pariter genuina censeri debent quæ ibidem de episcopi illius cognatione cum Hedwige ducissa, Burchardi II Alemanniæ ducis conjuge, habentur. Hæc vero nec ipse Tenzelius explicare poterit, nisi illud horumce annalium systema genealogicum infra § 14 a nobis propositum admiserit; quod igitur haud adeo fabulosum est, ut huic scriptori videatur.

Mitius nonnihil de Chronico nostro sentiunt Bollandiani agiographi, qui, in commentario prævio ad Vitam S. Gebhardi (t. VI Augusti, p. 106), ita pronuntiant: « Chronicon Constantiense (Manlii scilicet, qui, ut supra diximus, nobilissimam hanc progeniem ex his Petri-Domus annalibus decerpit) egregie meruit de præclarissimo viri stemmate, modo tam vera sint quam splendida quæ refert. Sed 265 ætas istius auctoris tam recens in comparatione tam antiqui stemmatis quod refert, parum habet auctoritatis. » Sed advertere debuissent eruditi socii non Manlii esse hanc genealogiam, qui sæculo XVI Chronicon scripsit, sed Annalium Petershusianorum sæc. XII. Quod dein addunt: « Nec imperatoris, nec sororis ejus, nec regis interempti nomen exprimit, » recte monent, cum et nos ea ibidem desideremus, quæ vero inferius investigabimus, unde patebit illos recte subjunxisse: « Si tamen ad tempus attendas, videtur respicere ad familiam Caroli Magni, vel aliorum qui e natione Francorum sæculo nono imperium Occidentis tenuerunt. »

Hæc de nostro Chronico prænotasse sufficit; plura in sequentibus hinc inde recurrent, subjecta præprimis disquisitione qua vexatam S. Gebhardi genealogiam non quidem defendere, examinare tamen tentavimus, relicta aliis, quam nobis sumpsimus, quæ voluerint sentiendi libertate.